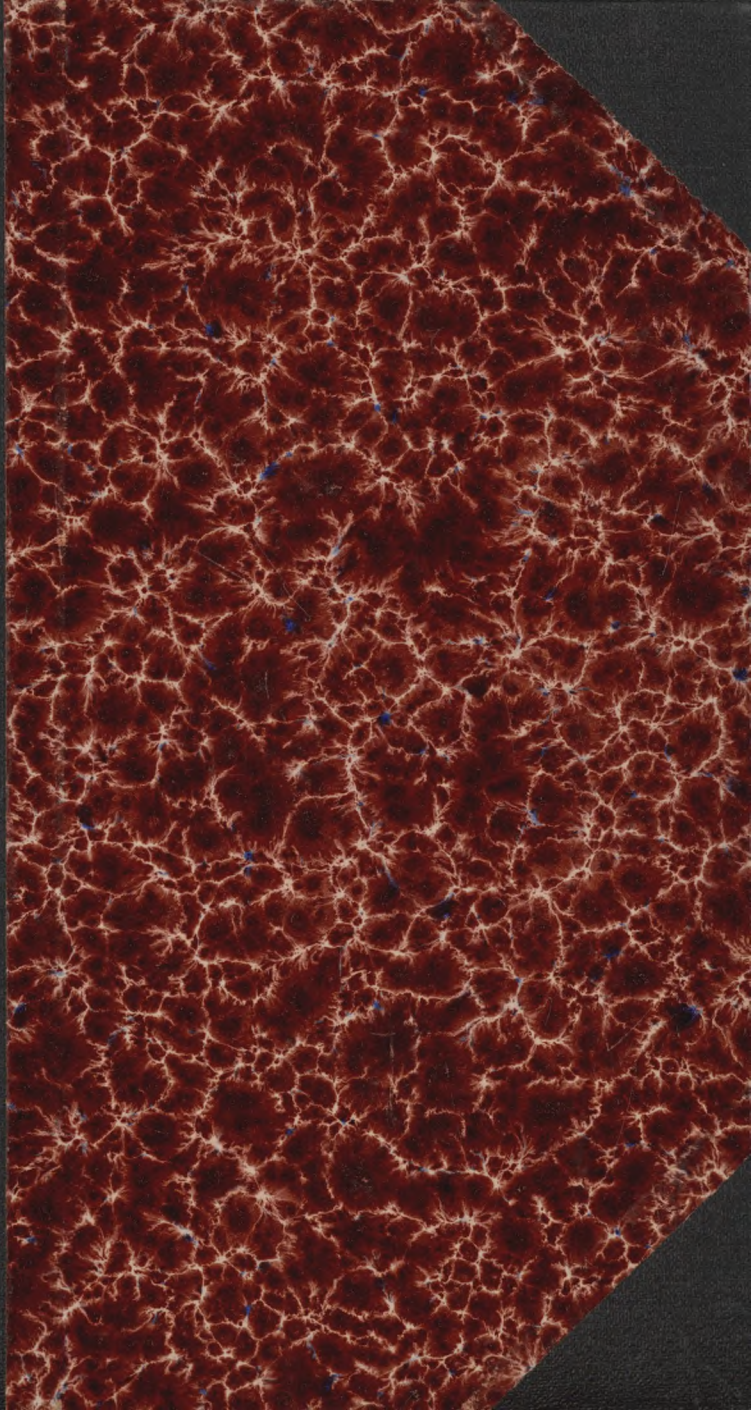

MEMBERSHIP LIST

NAME	ADDRESS	CITY	STATE	ZIP
Mr. J. H. Smith	123 Main St.	Springfield	Ill.	62761
Mrs. A. B. Jones	456 Oak Ave.	Chicago	Ill.	60601
Dr. C. D. Brown	789 Elm St.	Peoria	Ill.	61601
Mr. E. F. Green	1011 Maple Dr.	Rockford	Ill.	61101
Mrs. G. H. White	1212 Birch Ln.	Decatur	Ill.	62521
Mr. I. J. Black	1313 Cedar St.	Normal	Ill.	62551
Mrs. K. L. Gray	1414 Pine Ave.	Urbana	Ill.	62501
Mr. M. N. Hall	1515 Walnut St.	Carbondale	Ill.	62901
Mrs. O. P. Young	1616 Spruce Dr.	Macomb	Ill.	61456
Mr. Q. R. King	1717 Ash Ln.	Edwardsville	Ill.	62025
Mrs. S. T. Lee	1818 Hickory St.	Shiloh	Ill.	62451
Mr. U. V. Walker	1919 Sycamore Ave.	St. Louis	Mo.	63101
Mrs. W. X. Hall	2020 Chestnut Dr.	St. Charles	Mo.	63301
Mr. Y. Z. Adams	2121 Locust St.	St. Joseph	Mo.	64501
Mrs. A. B. Baker	2222 Poplar Ln.	Warrensburg	Mo.	64089
Mr. C. D. Clark	2323 Willow St.	Springfield	Mo.	65801
Mrs. E. F. Evans	2424 Birch Ave.	Branson	Mo.	64601
Mr. G. H. Fisher	2525 Cedar Dr.	Jefferson	Mo.	64501
Mrs. I. J. Gibson	2626 Elm St.	Rolla	Mo.	65701
Mr. K. L. Hart	2727 Maple Ln.	St. Louis	Mo.	63101
Mrs. M. N. Hill	2828 Oak Ave.	St. Charles	Mo.	63301
Mr. O. P. King	2929 Pine St.	St. Joseph	Mo.	64501
Mrs. Q. R. Lee	3030 Spruce Dr.	Warrensburg	Mo.	64089
Mr. S. T. Miller	3131 Ash Ln.	Springfield	Mo.	65801
Mrs. U. V. Nelson	3232 Hickory St.	Branson	Mo.	64601
Mr. W. X. Owen	3333 Sycamore Ave.	St. Louis	Mo.	63101
Mrs. Y. Z. Parker	3434 Chestnut Dr.	St. Charles	Mo.	63301
Mr. A. B. Quinn	3535 Locust St.	St. Joseph	Mo.	64501
Mrs. C. D. Roberts	3636 Poplar Ln.	Warrensburg	Mo.	64089
Mr. E. F. Scott	3737 Willow St.	Springfield	Mo.	65801
Mrs. G. H. Taylor	3838 Birch Ave.	Branson	Mo.	64601
Mr. I. J. Vance	3939 Cedar Dr.	Jefferson	Mo.	64501
Mrs. K. L. Ward	4040 Elm St.	Rolla	Mo.	65701
Mr. M. N. Young	4141 Maple Ln.	St. Louis	Mo.	63101
Mrs. O. P. Wright	4242 Oak Ave.	St. Charles	Mo.	63301
Mr. Q. R. Zimmerman	4343 Pine St.	St. Joseph	Mo.	64501
Mrs. S. T. Adams	4444 Spruce Dr.	Warrensburg	Mo.	64089
Mr. U. V. Baker	4545 Ash Ln.	Springfield	Mo.	65801
Mrs. W. X. Clark	4646 Hickory St.	Branson	Mo.	64601
Mr. Y. Z. Evans	4747 Sycamore Ave.	St. Louis	Mo.	63101
Mrs. A. B. Fisher	4848 Chestnut Dr.	St. Charles	Mo.	63301
Mr. C. D. Gibson	4949 Locust St.	St. Joseph	Mo.	64501
Mrs. E. F. Hart	5050 Poplar Ln.	Warrensburg	Mo.	64089
Mr. G. H. Hill	5151 Willow St.	Springfield	Mo.	65801
Mrs. I. J. King	5252 Birch Ave.	Branson	Mo.	64601
Mr. K. L. Lee	5353 Cedar Dr.	Jefferson	Mo.	64501
Mrs. M. N. Miller	5454 Elm St.	Rolla	Mo.	65701
Mr. O. P. Nelson	5555 Maple Ln.	St. Louis	Mo.	63101
Mrs. Q. R. Owen	5656 Oak Ave.	St. Charles	Mo.	63301
Mr. S. T. Parker	5757 Pine St.	St. Joseph	Mo.	64501
Mrs. U. V. Quinn	5858 Spruce Dr.	Warrensburg	Mo.	64089
Mr. W. X. Roberts	5959 Ash Ln.	Springfield	Mo.	65801
Mrs. Y. Z. Scott	6060 Hickory St.	Branson	Mo.	64601
Mr. A. B. Taylor	6161 Sycamore Ave.	St. Louis	Mo.	63101
Mrs. C. D. Vance	6262 Chestnut Dr.	St. Charles	Mo.	63301
Mr. E. F. Ward	6363 Locust St.	St. Joseph	Mo.	64501
Mrs. G. H. Wright	6464 Poplar Ln.	Warrensburg	Mo.	64089
Mr. I. J. Young	6565 Willow St.	Springfield	Mo.	65801
Mrs. K. L. Zimmerman	6666 Birch Ave.	Branson	Mo.	64601
Mr. M. N. Adams	6767 Cedar Dr.	Jefferson	Mo.	64501
Mrs. O. P. Baker	6868 Elm St.	Rolla	Mo.	65701
Mr. Q. R. Clark	6969 Maple Ln.	St. Louis	Mo.	63101
Mrs. S. T. Evans	7070 Oak Ave.	St. Charles	Mo.	63301
Mr. U. V. Fisher	7171 Pine St.	St. Joseph	Mo.	64501
Mrs. W. X. Gibson	7272 Spruce Dr.	Warrensburg	Mo.	64089
Mr. Y. Z. Hart	7373 Ash Ln.	Springfield	Mo.	65801
Mrs. A. B. Hill	7474 Hickory St.	Branson	Mo.	64601
Mr. C. D. King	7575 Sycamore Ave.	St. Louis	Mo.	63101
Mrs. E. F. Lee	7676 Chestnut Dr.	St. Charles	Mo.	63301
Mr. G. H. Miller	7777 Locust St.	St. Joseph	Mo.	64501
Mrs. I. J. Nelson	7878 Poplar Ln.	Warrensburg	Mo.	64089
Mr. K. L. Owen	7979 Willow St.	Springfield	Mo.	65801
Mrs. M. N. Parker	8080 Birch Ave.	Branson	Mo.	64601
Mr. O. P. Quinn	8181 Cedar Dr.	Jefferson	Mo.	64501
Mrs. Q. R. Roberts	8282 Elm St.	Rolla	Mo.	65701
Mr. S. T. Scott	8383 Maple Ln.	St. Louis	Mo.	63101
Mrs. U. V. Taylor	8484 Oak Ave.	St. Charles	Mo.	63301
Mr. W. X. Vance	8585 Pine St.	St. Joseph	Mo.	64501
Mrs. Y. Z. Ward	8686 Spruce Dr.	Warrensburg	Mo.	64089
Mr. A. B. Wright	8787 Ash Ln.	Springfield	Mo.	65801
Mrs. C. D. Young	8888 Hickory St.	Branson	Mo.	64601
Mr. E. F. Zimmerman	8989 Sycamore Ave.	St. Louis	Mo.	63101
Mrs. G. H. Adams	9090 Chestnut Dr.	St. Charles	Mo.	63301
Mr. I. J. Baker	9191 Locust St.	St. Joseph	Mo.	64501
Mrs. K. L. Clark	9292 Poplar Ln.	Warrensburg	Mo.	64089
Mr. M. N. Evans	9393 Willow St.	Springfield	Mo.	65801
Mrs. O. P. Fisher	9494 Birch Ave.	Branson	Mo.	64601
Mr. Q. R. Gibson	9595 Cedar Dr.	Jefferson	Mo.	64501
Mrs. S. T. Hart	9696 Elm St.	Rolla	Mo.	65701
Mr. U. V. Hill	9797 Maple Ln.	St. Louis	Mo.	63101
Mrs. W. X. King	9898 Oak Ave.	St. Charles	Mo.	63301
Mr. Y. Z. Lee	9999 Pine St.	St. Joseph	Mo.	64501

la

MAGYAR KÖZIGAZGATÁS KÖNYVTÁRA

9. SZÁM.

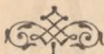
A szerző kérésére

VADÁSZATJOGI KÉRDÉSEK

IRTA:

NAGYSZALÁNCZY BRUNÓ

OEE Könyvtár
Áll. EII. 2018

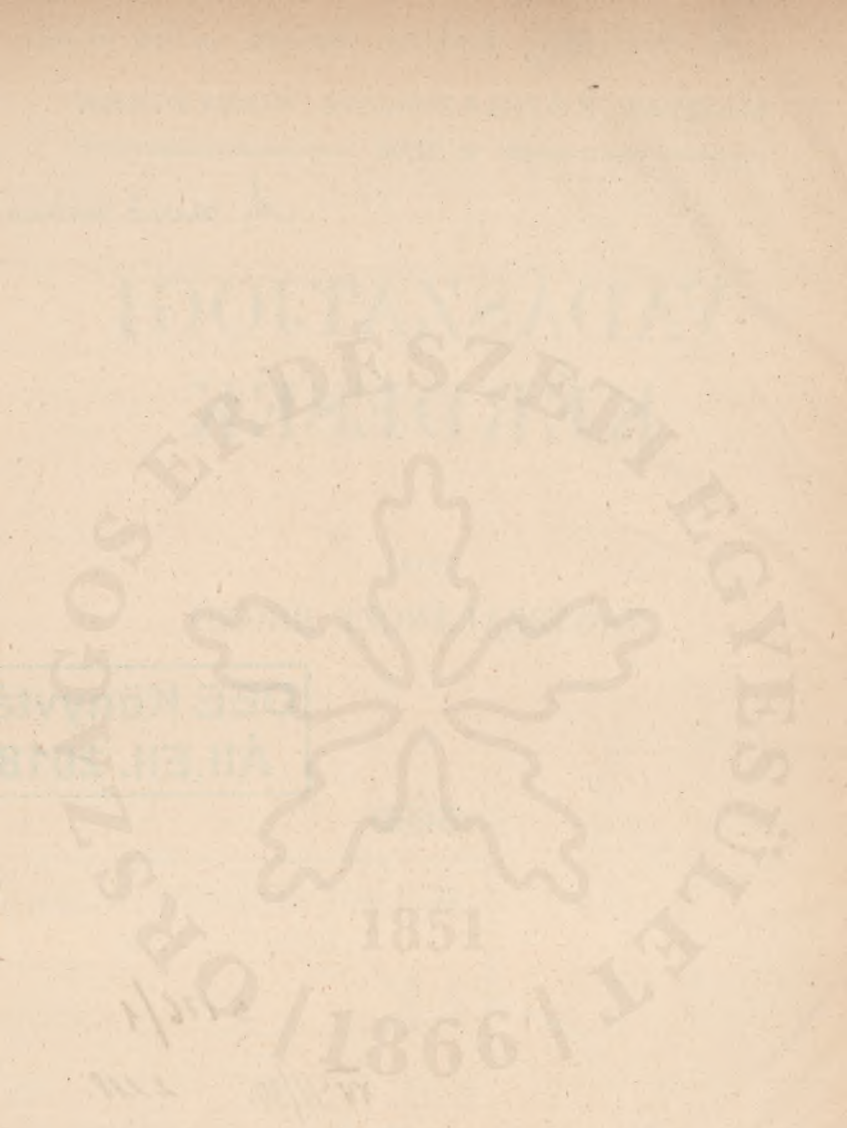
ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET
KÖNYVTÁRA.

ÁK. 5176/1 tételszám

Csop. XV-N/39. 2118. szám

BUDAPEST, 1939

A «MAGYAR KÖZIGAZGATÁS» KIADÁSA

Felelős kiadó: Nagyszalánczy Brunó.

Pallas irodalmi és nyomdai r.-t., Budapest, V., Honvéd-u. 10.
Felelős: Győry Aladár igazgató.

Vadászati törvényünk immár betöltötte azt a rendeltetését, amelyre vadászati jogrendszerünk kiépítésének első lépéseként hivatva volt. Új vadászati törvényre van szükségünk, hogy a korszerű fejlődés útján továbbhaladhassunk.

Mai vadászati törvényünk félszázados alkalmazása alatt bőséges tapasztalatokat szereztünk vadászati jogunk hibáiról és hiányosságairól, nemkülönbönben gazdasági életünknek a vadászati törvénnyel szemben tanúsított igényeiről. Az új törvényt ezeknek a tapasztalatainknak felhasználásával kell megalkotnunk, mert csak így nyithatja meg a vadászatgazdaság hatalmas nemzeti jövedelemforrása előtt a fejlődés biztos útját. A törvénynek a magyar vadászat ősi hagyományaira kell támaszkodnia, hogy méltó lehessen a magyar vadászat történelmi nagy multjához.

E tanulmányommal az új törvény előkészítő munkájához kívánok segítséget nyújtani azoknak a kérdéseknek a megvilágításával, amelyek a vadászati jog legsúlyosabb problémái.

I. A természeti szabadságában élő vad tulajdoni állása.

Általános az a jogi felfogás, hogy a természeti szabadságban élő vad „*res nullius*“, amely felett tulajdont csak okkupáció útján szerezhethünk, amennyiben feltétlen uralmunk alá kényszeríthetjük, pl. elfogjuk vagy elejtjük.

A szabad mozgásában és életmódjában nem zavart, nem korlátozott futó vad faj, ivar és egyed szerint változó természetének megfelelően kisebb-nagyobb területen kóborolva él, birtokhatárhoz nem igazodik, tehát egy földtulajdonos sem mondhatja a pillanatnyilag az ő területén tartózkodó vadat jogosan tulajdonának.

A *futó vad* élekkörzetének nagysága fajok szerint különböző, de szabályt e tekintetben ugyanarra a fajra sem lehet felállítani, mert a gazdasági területek művelésében beállott változás, elemi csapás, a tápláléktermést és az ivóvízkészletet befolyásoló időjárás, a vad ivara és életkora, a vad nyugtalanítása, pillanatnyi ösztöne vagy szeszélye, a vadállományban az ivararány megváltozása mind olyan körülmény, amelynek hatása alatt a vad változtat kóborlásának helyén és terjedelmén. Minthogy tehát az élekkörzetek

határai még ugyanannál a fajnál is elmosódottak és állandóan változnak, nagyobb körzetre vonatkozóan sem lehet jogosan állítani, hogy a rajta élő vad a körzet földtulajdonosainak közös tulajdona.

Ami áll az egyes területre és a kisebb körzetre, ugyanaz áll a nagyobb és a még nagyobb körzetre, sőt az ország egész területére is. Sohasem lehet megvonni olyan határvonalat, amelyről biztosan állíthatók, hogy azt a vad át nem lépi. Tehát nem lehet olyan körzetet sem megjelölni, méretezzük bármiképpen is, amelynek földtulajdonosai jogosan mondhatnák a körzet vadját saját tulajdonuknak.

A kérdést a *szárnyas vadra* vonatkozóan nem kell külön vizsgálnunk, mert a természeti szabadságában élő szárnyas tekintetében mindenki előtt nyilvánvaló lehet, hogy nem tartozhatik senkinek tulajdonába.

Ha azonban a vad nem a földtulajdonosé, felveszhető az állítás, hogy a vad az összességé, vagyis az államhatalom által képviselt nemzeté. Némely állam vadászati joga ezt határozottan ki is mondja; pl. a németbirodalmi vadászati törvény indokolása szerint a vad népi vagyon. A tulajdon fogalmával azonban ez a felfogás is ellenkezik még a futó vadra nézve is, mégpedig ugyanazoknál az okoknál fogva, amelyek a kérdést az egyes földtulajdonosok tekintetében döntik el; ami ugyanis a vad éléskörzetéről állítható, teljes egészében érvényes az ország egész területére is, mert a szabadon kóborló vad országhatárhoz sem igazodik.

Vizsgálatunk eredménye tehát az, hogy a *természeti szabadságában nyílt területen élő vad, akár futó, akár szárnyas, a tulajdonjog jogi értelmezésében sem az egyeseké, sem a nemzeté, tehát senkié.*

Meg kell azonban vizsgálnunk a vad tulajdoni állásának kérdését a *bekerített vadászterületeken* élő vad tekintetében is. Eleve tételezzük fel, hogy a kerítés tökéletes, s azon a futó vad — a kúszók kivételével — nem tud keresztülhatolni. Ha a zárt vadasterület nagy, a tulajdonos épp oly kevésbé tud a vad felett közvetlenül és bármely pillanatban alkalmazható uralmat gyakorolni, mint nyílt területen; a tulajdonszerzés itt is csak okkupációval lehetséges és az okkupációhoz itt is vadászati eszközök és módok alkalmazása szükséges. Vadászati jogi vonatkozásban a nyílt és a zárt vadasterület között csak annyi a különbség, hogy zárt területen a kerítésen átváltani nem tudó vad okkupációjának kizárólagos gyakorlása a vadászat gyakorlására jogosított számára biztosítva van. *A zárt vadasterületen élő és a kerítésen átváltani nem tudó vadat nem lehet a földtulajdonos tulajdonának tekinteni.* Ellenkező felfogás mellett ugyanis

— amint azt alább bővebben is kifejtem — a zárt területen való vadászatról nem lehetne többé szó a vadászatüzésnek abban az értelmezésében, amelyet az évszázados gyakorlat általában kialakított.

Ha a zárt vadasterület nagyságát fokozatosan csökkentenék, vagy a vadállományt fokozatosan növelnék, elérkeznék olyan határértékhez, amelynél a vad már nem találná meg a területen a szükséges táplálékát, úgyhogy a vadat csaknem kizárólag mesterségesen kellene takarmányozni; vagy elérkeznék olyan határértékhez, amelynek következtében a vad elfogásánál és elejtésénél vadászati eszközök és módok észszerűen nem alkalmazhatók, tehát észszerűen vadászat gyakorlásáról sem lehet szó. Ilyen határértéknél a zárt terület nem vadászterület többé, hanem *állatkert*, amelynek tekintetében nem lehet vitás, hogy a benne tartott állatok az állatkert tulajdonosának a tulajdonai.

A vad „res nullius“ jellege a vadászatnak egyébként elengedhetetlen feltétele is. A vadászat mindenkor a vad megszerzésére irányuló cselekmény volt és az ma is. A cél mindig egy. Megszerezni a vadat a húsáért, a szőrmejéért, sőt újabban tisztán a trófeájáért, de mindenkor vadászati módon és vadászati eszközökkel. Megszerezni saját céljainkra, vagyonunk gyarapítására abból az állományból, amely a természet adománya, amely senkié, amely *res nullius*. Mit sem változtat a lényegen, hogy a vadászatüzés a legtöbb esetben kedvtelésből, szenvedélyből történik, mert a szenvedély ilyenkor is a vad elejtése és birtokbavétele által nyer kielégülést. *A vadásztüzés lényegéhez tehát a vad res nullius volta elengedhetetlenül kapcsolódik.* Ha a vadászatüzésnek ezt az őseredetű kellékét elejtenők, ami különben csakis a tökéletesen elzárt vadra vonatkozóan lenne lehetséges, az ilyen vad elfogása és elejtése nem lenne többé az évszázadokon át érvényes elveknek megfelelő vadászatüzés.

Ugyanerre az eredményre jut Kolosváry Bálint „Vadászati jog“ című művében: „A maga és az üzemi tevékenységre vonatkozó jogtól függetlenül tisztaságában a vadászati jog kizárólagos igényt jelent arra, hogy bizonyos uratlan dolgok fölött tulajdonjogot szerezhessünk.“ ...Továbbá: „Mert ha a vadaskertben való létel kizárja az illető vad „szabad természetű állapotát“, úgy a vadászati üzemjog legelemibb feltétele hiányzik és szoros értelemben veendő vadászati jogról, a vadászati üzemnek alávetett objektumokról nem lehet szó, legföljebb a vadaskert urának oly cselekményeiről, amelyek a vadászati üzemhez tartozó tevékenységekhez hasonlítanak, sőt azokkal meg is egyeznek, de voltaképp az őt illető tu-

lajdonjog gyakorlását jelentik és nem a vadászati jogét."

Ha a zárt területnek a kerítésén átváltani nem tudó vadat a földtulajdonos tulajdonának ismernének el, a zárt területen továbbra is fennmaradna a rendes értelmű vadászatüzés is a vadállománynak arra a részére, amely a terület bekerítése által sem vált elzárt vaddá. A zárt területeken ilyen módon kétféle jellegű vadászatüzés állana fenn: a tulajdonjog gyakorlásával egyértelmű vadászatüzés és a vadászati jog alapján gyakorolt vadásztüzés. Ez a kétféleség mind vadászati közigazgatási, mind jogszolgáltatási okokból tarthatatlan helyzetet teremtene, tekintettel arra, hogy a vadászatüzésnek mindkét faját más-más szabályozásnak kellene alávetni.

Ha fejtegetéseink eredményeként a szabadon tenyésző vadat res nulliusnak kell tekintenünk, fel lehet vezetni azt a további kérdést, hogy *szükséges-e a szabadon élő vadat törvényes védelemben részesíteni*. A válasz csak igenlő lehet, egyfelől mert a vad res nullius volta szükségessé teszi, hogy az okkupáció törvényileg szabályoztassék; másfelől mert a vadászat rendkívül sokféle magánérdeket érint, úgyanyira, hogy a szükséges jogrendet csak törvényi szabályozással lehet biztosítani. Figyelembe kell venni továbbá azt is, hogy a vadászat az utolsó félszázad alatt külön gazdasági ágazattá fejlődött ki, ezáltal hatalmas közgazdasági jelentőségre tett szert, úgyhogy alapjait törvényi rendelkezésekkel kell megerősíteni és mindenekfölött a vadállomány fenntartását, óvását és gondozását kell biztosítani és tenyésztését elősegíteni.

A vadászatot szabályozó törvénynek a vad tulajdonjoga kérdésében nem kell tételes rendelkezéssel állást foglalnia; teljesen elegendő, ha a törvény kimondja, hogy:

A vadon tenyésző állatok a nemzet védelme alatt állanak, őket tenyésztükben zavarni, bántalmazni, elfogni, fogságban tartani vagy elpusztítani csak annyiban szabad, amennyiben azt a gazdasági érdekek elkerülhetetlenül szükségessé teszik és törvényes rendelkezés nem tiltja; a vadászhatóknak minősített állat (vad) vadászata (a vad felkutatása, üzése, elfogása vagy elejtése) a törvény korlátozó rendelkezései alá esik.

A szabadon tenyésző állatoknak ilyen védelem alá vétele szolgáltatná a kiindulást a vadászható vad vadászatának törvényi szabályozásához és régi hiányt is pótolna azzal, hogy megszüntetné azoknak a szabadon tenyésző állatoknak minden szükség nélküli indokolatlan pusztítását, amelyekre sem az erdőkről és a természetvédelemről szóló 1935: IV. t. c. 214.

§-ában, sem a vadászati jogszabályokban biztosított törvényes védelem ki nem terjed, de amelyeknek bizonyos fokú védelmét emberi érzésünk megköveteli.

II. A vadászati jog jogi természetéé és a földtulajdonhoz való viszonya.

Kolosváry Bálint „Vadászati jog“ c. művében a vadászati jog jogi természetének megállapítása tekintetében a következő eredményekre jut:

„Úgy véljük nevezetesen, hogy a vadászati jog egyáltalában *nem tulajdoni jogosítvány*; nem jelent tulajdonjoggyakorlást, hanem egy történelmileg a tulajdonjogtól függetlenül fejlett *külön jog*, melyet gazdasági jelentősége és a földtulajdonnal párhuzamosan kialakult társadalmi tagozódás kölcsönhatásai hoztak a tulajdonjoggal reális összefüggésbe.

Ennek az álláspontnak igazolásául elsősorban a vadászati jog történelmi fejlődésében találunk támpontokat. A magyar jogban elvitathatatlan, hogy a vadászati jog elvileg egészen az 1872. évi VI. t.-cikkig független volt a földtulajdontól.“

...„*A regále-jelleg* már egymagában elegendő volna arra, hogy a vadászati jog teljes önállóságát s az ingatlantulajdontól való függetlenségét bizonyítsa, még ha a regálék gyakorlása rendszerint együtt járt a adományos ingatlanok tulajdoni bírásával is“ ...

... „*A szolgálomként* való minősítés teljesen helytelen.“ ...

... a vadászati jogot époly kevésbé lehet *kötelmi* természetűnek minősítenünk, — sőt, még kevésbé — mint *dologi* jellegűnek.“

A vadászati jog „jogi természeté szerint, egy részben a kötelmekre is, nagyobb részben a dologi jogokra is emlékeztető oly abszolút *vagyonjog*, melyet a jogrendszernek a maga külön nevéen és külön sajátosságai alapján kell megjelölnie. Ez a külön megjelölés pedig nem lehet más, mint ami a vadászati jog összes lényeges tulajdonságait kifejezésre juttatja, vagyis: *kizárólagos elsajátítási jog*, mely a vadakra vonatkozó tulajdonjog jövőbeli megszerzését egy és mindenkihez intézett általános tilalmi parancsal alanyának előjégkép biztosítja.“

„A vadászati jog *az ingatlan tulajdonával társított reáljog*, mely mindenki mást kizáróan egyedül mindenkori alanyát jogosítja fel arra, hogy egy meghatározott területen belül a vadászható minőségű vadak tekintetében vadászati üzemet folytathasson s a mondott természetű vad felett elsajátítás útján tulaj-

donjogot szerezhessen, valamint, hogy azok tenyészteséről megfelelően gondoskodhassék.*

Ezek a megállapítások a vadászati jog jogi természetét szabatosan tisztázzák és rendszerbeli helyét is pontosan megjelölik. Vizsgáljunk kell azonban még azt is, hogy a gazdasági élet ebben a kérdésben milyen követelést támaszt, illetőleg, hogy a gazdasági élet követelményei szempontjából milyen okokból kell a vadászati jogot a föld tulajdonával társítani?

A természeti szabadságában élő vad éléskörzetében mindenkor kárt okoz; a növényevők a növényzet lelegelésével és még más, faj szerint változó módokon is, a ragadozók pedig azoknak az állatoknak a pusztítása által, amelyeket az ember szempontjából hasznosaknak lehet tekinteni. Ha a vadat uratlannak ismerjük el, a földtulajdonos fentrészletezett kára megelőzésének és pótlásának legegyszerűbb módja az, ha a vadra való vadászati jogot kizárólag neki biztosítjuk. Hasonló gondolatmenet szerint kell a vadászati jogban jelentkező előnyöket a földtulajdonosnak juttatni, a vad tenyészetének türeése és gondozása ellenében, úgyszintén annak a kártérítési kötelességnek elvállalása ellenében, amely a vad által okozott és a törvény értelmében megtérítendő kár esetében felmerül. A földtulajdonos tehát a vadászati jogban nem ajándékot, hanem ellenértéket kap, az államhatalom pedig nem ellenszolgáltatás nélkül támasztja a földtulajdonossal szemben azt a követelést, hogy a vadat tenyessze, gondozza és a vad által másoknak okozott kár esetében a kártérítést szolgáltatassa.

Ha a vadászati jogot a földtulajdontól elválasztanánk, a vadászati jog juttatása felől az államhatalomnak kellene esetenként rendelkeznie, még pedig vagy úgy, hogy adományként juttatja valakinek, vagy úgy, hogy örökáron elidegeníti, vagy haszonbérbeadással értékesíti.

Az államvagyonkezelési érdekek szempontjából ésszerűen csak a haszonbérbeadás jöhet szóba. Haszonbérbeadás esetében azonban az államhatalomnak ki kellene elégítenie a földtulajdonost a vad tenyésztésével járó kárának megtérítése tekintetében, mégpedig legegyszerűbben úgy, hogy a kártérítés szolgáltatása a vadászati jog haszonbérlejtjét kötelezi. Ilyen módon a haszonbérlejtő a földtulajdonossal is jogviszonyba kerülne; ez a viszony azonban az esetek legnagyobb részében nem lenne békés, mert az előbb említettek érdekei teljesen ellentétesek. Az ellentétek elsősorban a vadkár megállapításánál merülnének fel, de különösen és kiegyenlíthetetlenül kiéleződnének a

* Kolosváry Bálint, Vadászati jog, Budapest, 1923., 152. és köv. l.

gazdasági művelés módjának és a fenntartandó és tenyészendő vad fajának megválasztása körül, nemkülönben a vadállomány állandóan fenntartandó mennyiségének eldöntése tekintetében. A gazdasági élet számára tehát az egyedül megfelelő megoldás, ha a vadászati jogot a földtulajdonhoz társítjuk úgy, amint az ma is van.

A vadászati jog és a földtulajdon viszonyát csak azért helyeztem itt megvilágítás alá, hogy módot adjak annak a megítélésére, hogy a vadászati jognak a földtulajdonhoz való kapcsolódása mennyire elégíti ki a történelmi, a jogi és a gyakorlati követelményeket. A kérdés vitatása hazai jogunk szempontjából ma már csak akadémikus jelentőségű, mert annak következtében, hogy a vadászati jog 67 év óta a földtulajdon „elválaszthatatlan tartozéka“, a szétválasztásukra ma már törvényi rendelkezéssel sem lehetne rátérni.

Azt az elvet, hogy a vadászati jog a földtulajdon elválaszthatatlan tartozéka, a Németbirodalom legújabb vadászati törvénye szigorú következetességgel érvényesíti. Kimondja ez a törvény, hogy amely ingatlanon a vadászat gyakorlása nem lehetséges, ott a vadászati jog: „nyugszik“. Nézetem szerint a gazdasági élet szempontjából teljesen felesleges ilyen pusztán elvi értékű kijelentésnek törvénybe iktatása még akkor is, ha az „elválaszthatatlan tartozék“-ként megállapítás ellen jogi kifogás nem is merülne fel. Alig hiszem azt is, hogy jogi vagy törvényszerkesztési szempontból szükség lenne ilyen elvi kijelentésre. Ha a vadászati jogot külön jognak tekintjük, a vadászati jog nyugvására vonatkozó elvi kijelentés felvetése még csak fel sem merülhet, mert egészen természetes, hogy ott, ahol vadászatüzésről nem lehet szó, mert sem vad nincs, sem vadtenyésztés nem lehetséges, vadászati jogról sem kell rendelkezni.

Gazdasági életünk követelményeit teljesen kielégíti, ha az új vadászati törvény meghatározza azokat a feltételeket, amelyeknek fennállása esetében valamely ingatlan vadászható, továbbá kimondja, hogy vadászni csak olyan területen szabad, amelyet a vadászati hatóság vadászhatónak kijelöl és hogy a vadászati jog a földtulajdonost illeti meg. Ilyen rugalmas rendelkezés mellett megvolna annak is a lehetősége, hogy a hatóság a területet vadászhatónak minősítő határozatát szükség esetében bármikor megváltoztathassa.

III. A vad tulajdonának megszerzése.

Abból, hogy a szabadon tenyésző vad uratlan és a vadászati jog a földtulajdonost illeti meg, természetesen következik Kolosváry Bálintnak a „Vadászati jog“ c. könyvében foglalt jogi megállapítása:

„A vad feletti tulajdonszerzésre tárgyilag alkalmas cselekményeket azzal az eredménnyel, hogy a tulajdonjog valóban létesüljön: egyedül és kizárólag a vadászatra jogosított egyén foganatosíthatja.“

Kétségtelen helyességű Kolosváry Bálintnak az a megállapítása is, hogy: „a jogosulatlan vadász okkupációja a maga részére tulajdonjogot nem szerez.“ E tétellel kapcsolatosan vizsgálat alá kell vennünk azonban azt a kérdést is, hogy a jogosulatlan vadász okkupációja a vad feletti tulajdonjogot ki részére szerzi meg?

A természeti szabadságában élő vad uratlan, mert állandó helyváltoztatása miatt fölötte tulajdoni hatalmat nem lehet gyakorolni; mihelyt azonban helyváltoztatásának a lehetősége megszűnik, vagyis betegség, sebesülés, kimúlás, vagy csapdábaesés következtében szinte a talajhoz rögzítve, menekülésre képtelenné válik, a res nullius jelleg legfontosabb feltétele megszűnik: ennek következtében a vad nem res nullius, nem uratlan többé, hanem a földtulajdonhoz kapcsolt kizárólagos vadászati jog alapján automatikusan a földtulajdonos tulajdonává lesz. A tulajdonjogszerzés érvényességéhez ilyen esetben nem szükséges, hogy a földtulajdonos a helyét változtatni nem tudó vadra a valóságban rátegye kezét, mint ahogyan nem lehet vitássá tenni a területén növvő fára, gombára, eperre való tulajdonjogát azért, mert azt kézzel nem érintette. Az ilyen irányú állásfoglalás azért sem kifogásolható, mert a földtulajdonos ama kizárólagos tulajdon-szerzési jogának sérthetlenségét biztosítja, amit jogunk is elismer.

A tétel a jogosulatlan vadász (vadorzó) okkupációs cselekménye esetében azzal a kihatással érvényesül, hogy *a vadorzó által elejtett vagy elfogott vadat a földtulajdonos vadászati jogában gyökerező jogosítványa alapján visszakövetelheti; a vadorzó tehát cselekményével — ha a vadat elviszi — a vadászatra jogosított földtulajdonos irányában a jogtalan elsajátítás vétségébe esik.* És éppen ez az a kihatás, amelylyel a tétel gyakorlati alkalmazásában a vadásztársadalom régóta hangoztatott kívánságát elégítené ki. Az ekként helyeselt eredményre Kolosváry: „Vadászati jog“ c. műve is rámutat:

„Hogy a vadorzótól a vadászati jog jogosítottja a vad kiadását követelheti: minden tételes intézkedés nélkül is kiirthatatlan meggyőződésképpen él a vadászközvéleményben, mely a vadászati jogvédelem első alaptételeként ezt a követelést állítja fel. Ennek óhajt megfelelni a jog is, amikor a kikövetelésre jogi alapot keres.“

Lehet, hogy szigorú jogi bonckés alatt a javasolt tétel ellen felvethetők kifogások. Ámde ebben az eset-

ben inkább dobjuk félre ezt a bonckést, mert nem lehet cél a vadászó jogtalan és rosszhiszemű cselekménye számára jogszerű eredményt biztosítani s ezáltal a vadászatra jogosított törvényben megállapított jogának érvényesülését lehetetlenné tenni.

A vad feletti tulajdonszerzésnek az alábbi esetei igényelnek a javasolt tételben foglalt általános irányelvnek megfelelően törvényi szabályozást.

1. A vadászatra jogosított által megsebzett vad:

a) más vadászterületen esett el, mint amelyen az elejtő jogosan vadászott;

b) nem vadászható magánterületen vagy közforgalmú területen (pl. úttesten, vasuti töltésen, stb.) esett el.

2. A vadat a vadászatra vonatkozó törvényes rendelkezések megsértésével vadászásra nem jogosult ejtette el.

3. A vadat nem jogosított személy elfogta.

4. A vad veszély elől (kutya, vihar, tűzvész stb. elől) nem vadászható területre vagy épületbe menekül.

5. Az elhullott vad és az elvetett agancs feletti tulajdonszerzés.

6. A szárnyas vad tojása feletti tulajdonszerzés.

A felsorolt egyes tételekre a következő megoldásokat javaslom.

A vad feletti tulajdonjogra nézve az 1. a) esetben az érintett vadászterületek vadászatra jogosítottjainak egymásközi előzetes megegyezése irányadó; ha megegyezés nincs, a vad azé a vadászatra jogosítotté, akinek vadászterületén a vad kimult.

Az 1. b) esetben a vad azé a földtulajdonosé, akinek területén a vad kimult, ugyanazon a jogalapon, mint amelyen a világürből a telkemre bevágódó meteor is tulajdonommá lesz. A közforgalmú területen kimúlt vad tulajdonára nézve a közforgalmú területeken talált tárgyakra vonatkozó általános szabályokat kellene alkalmazni.

A 2. pont alatti eset különösebb figyelmet igényel, tekintettel arra, hogy a vadászás elleni védekezés szempontjából nagy jelentősége van. A szabályozást a jelen fejezet negyedik bekezdésében javasolt általános tétel alkalmazásával kívánatos végrehajtani, mint-hogy ez a megoldás a sértett vadászatra jogosított érdekeit teljes mértékben szolgálja.

Ha a vad a vadászás területén esik el, kimúlása pillanatában a vadászterületen vadászatra jogosított tulajdonává lesz. Amennyiben a vadászó az elejtett vadat elviszi, lopást is elkövet.

A vadászással károsított vadászatra jogosítottnak a kimult vadra vonatkozó tulajdonjogát abban az esetben is fennállónak kell tekinteni, ha a vadászó által a vadászatra jogosított vadászterületén megsebzett

vad nem a vadorzás területén, hanem más — *nem vadászható* — területen múlik ki. Ez a megoldás ugyan eltér az 1. b) esetre javasolt megoldástól, mindazonáltal meg kell tenni ezt a megkülönböztetést, mert ott márpedig itt pedig *jogosulatlan* vadászatról van szó, márpedig nem lenne helyes, hogy a vadorzó jogtalan cselekményéből harmadik személy húzzon hasznot.

Ha a vadorzó által a vadorzás területén megsebzett vad más — *vadászható* — területen múlik ki, a vadra való tulajdonjog megállapítása tekintetében az 1. a) alatti szabályt kellene alkalmazni, mert másféle megoldás a szomszédos vadászterületek vadászatra jogosítottjai között fennálló békés viszonyt veszélyeztetné. A szabály alkalmazása a vadorzással érintett terület vadászatra jogosítottjára nem sérelmes, mert a szomszédos vadászterületek között fennálló kölcsönösség folytán a károsodási és a nyeresési esélyek kiegyenlítődnek.

A 3. pont alatti esetet, amikor nem jogosított személy vadat fog el, a jelen fejezet negyedik bekezdésében foglalt általános tételnek megfelelően kell szabályozni. Vagyis az elfogott vad az elfogás pillanatától kezdve vadászati jogán annak a földtulajdonosnak a tulajdonává lesz, akinek területén fogságba esik; a jogtalanul elfogott és elvitt vadat a földtulajdonos tulajdonjogán visszakövetelheti.

Ha a terület, amelyen a vad fogságba esik, közforgalmú terület, vagy nem vadászterület, a vad felett senki sem szerezhet tulajdonjogot, az elfogott vad tehát továbbra is uratlan marad. Ilyen esetre nézve a törvénynek úgy kellene rendelkeznie, hogy az elfogott vadat — megsérülése esetében előzőleg kigyógyítva — az életfeltételeinek megfelelő legközelebbi vadászterületre kell szállítani és ott szabadon kell engedni.

A 4. pont alatti esetben a megoldás módját az eset vis major jellegének megfelelően, a vadászati érdekek teljes megóvásával kell megválasztani, mégpedig legcélszerűbben olyan rendelkezéssel, amely szerint a vadat kényszerhelyzetéből ki kell szabadítani és — megsérülése esetében előzőleg kigyógyítva — az életfeltételeinek megfelelő legközelebbi vadászterületen szabadon kell engedni. Ez a rendelkezés a ragadozó vadnak azokra a fajaira is kiterjedne, amelyeket hatósági rendelkezés védetteknek nyilvánít.

Az 5. pont tekintetében a következő megoldást javasolom. Az elhullott vad és az elvetett agancs vadászterületen a vadászati üzemjog tárgykörébe tartozik s ehhez képest a vadászatra jogosítottnak, nem vadászható területen a földtulajdonosnak a tulajdona; közforgalmú területen a talált tárgyakra vonatkozó általános szabályok irányadók.

6. pont. A szabadon tenyésző szárnyas vad tojásának szedése, összegyűjtése a faj fennmaradását veszélyeztetheti, ezért ennek a kérdésnek törvényi szabályozása elkerülhetetlenül szükséges, mégpedig vadászható szárnyasoknál a vadászati érdekeknek, más szárnyasoknál pedig a tenyészet zavartalanságának biztosítása céljából. A szabályozásnak nemcsak a tojás szedésére kell kiterjednie, de meghatározott esetekben a kiköltés biztosítására is olyan rendelkezéssel, hogy a tojást és a fészket érinteni nem szabad, sőt a talaj felszínére rakott tojás vagy fészkek körül a takaróul szolgáló növényzetet a kiköltés befejezéséig meg kell hagyni. Biztosítani kellene azt is, hogy a közforgalmú területen talált tojást a legközelebbi vadászterületek tulajdonosának szolgáltatassák ki abból a célból, hogy ez a tojás kiköltetését alkalmas módon megkísérelje.

IV. A vadasterületek bekerítésének kérdése.

A haladó kor vadászatgazdaságában és vadászati közigazgatásában fokozott figyelmet kell fordítani a vad fajbéli fejlődésének és nemesítésének előmozdítására, mégpedig egyfelől a legmegfelelőbb vadlétszám és ivararány biztosítása végett a lelövés szabályozásával, másfelől a vad szabad mozgásának és éléskörzetének a biztosításával. Az utóbbira, tudomásom szerint, egy állam vadászatrendészete sem fordít gondot, holott a vad életkörzete kijelölésének kihatása rendkívül nagy. Minél nagyobb mozgási szabadságot biztosítunk a vadnak, minél nagyobb területen élhet szabadon a vad, annál bőségesebb és változatosabb táplálékhoz jut, annál erőteljesebb és ellentállóbb lesz, a veszedelmeket könnyebben elkerüli, a kívánatos vérkeveredés is inkább van biztosítva; mindezek a kedvező hatások a faj fokozatos megerősödését és megneemesedését eredményezik. Kívánatos tehát, hogy a vadászati törvény a vad fajbéli nemesítése érdekében arról is gondoskodjék, hogy a vad mozgási területe minél kiterjedtebb legyen, hogy a vad indokolatlanul és feleslegesen mozgási szabadságában ne korlátoztassék és hogy a jó fejlődéséhez szükséges éléskörzete ne szűkítessék. Ebből az okból a vadasterület bekerítését, valamint vadasterületen bármilyen célú kerítés létesítését hatósági engedélyhez kell kötni. Erre azért is szükség van, mert a bekerítés, sőt, bizonyos esetekben, a területen más célból létesített kerítés is károsan érintheti a szomszédok vadászati érdekeit.

A bekerítés sokféleképpen lehet a szomszédos vadászterület hátrányára. Nagyobb terület bekerítése által a szomszédos vadászterületek vadászati értéke kisebb lesz, mert a szabadon hagyott vad állományának csökkenése folytán a vadforgalom is csökken. A létesí-

tett kerítés a szomszédos területeken a vad járásában oly változást okozhat, amely a vadászati érdeket szintén sérti. Bekerítések által előállhat olyan helyzet is, hogy a közbeékelt vadászterület a szomszédos területek kerítései által bezárttá válik a nélkül, hogy a földtulajdonos ezt óhajtáná. Különösen káros a bekerítés, vagy kerítéslétesítés mások vadászati érdekeire, ha a kerítés beugrókkal vagy vadterelőkkel van ellátva, mert az ilyen módon elkerített terület lényegében nem más, mint hatalmas vadfogó.

Mai vadászati törvényünk nem nyújt jogvédelmet a kerítés-létesítéssel esetleg előálló sérelmek ellen; az új törvénynek azonban erre is ki kell terjeszkednie. A kerítéslétesítési jog megszorítása természetesen csak az elkerülhetetlen szükség határáig terjedhet; semmiestre sem akadályozható tehát a földtulajdonos abban, hogy ültetvényét a vad károsítása ellen kerítéssel védelmezze.

Szükségesnek tartom hangsúlyozni, hogy e javaslatommal kizárólag annak a lehetővételét szeretném biztosítani, hogy a hatóságnak joga legyen a bekerítés vagy a kerítéslétesítés kihatásait esetenként mind az általános vadászati közérdek, mind az érintett más érdekek szempontjából megvizsgálni s megfelelő rendelkezésekkel az esetleg előrelátható érdeksérlemeket megelőzni.

V. A vadkártérítés kérdése.

A) *A vadkártérítés mai rendszere.*

A vadászatról szóló 1883 : XX. t.-c. 7. §-a a vadkárok tekintetében a következő rendelkezéseket tartalmazza:

„*A fővadak* (szarvas, dām vad) által a vetésekben, ültetvényekben vagy más gazdálkodási és erdészeti ágakban okozott minden kárért azon birtokos vagy haszonbérelő, kinek vadászterületén az említett fővad tenyésztetik, teljes kárpótlással tartozik“.

Kiegészíti ezt a rendelkezést a m. kir. Kúria jogegységi tanácsának 94. sz. polgári döntvénye, amely szerint: „az ingatlan birtokosa vagy haszonbérelője az 1883 : XX. t.-c. 7. §-a alapján a fővad által okozott károkért akkor is felel, ha vadászterülete fővad tenyésztésére alkalmas, a fővad ott állandóan nagyobb számban tartózkodik és ezt a birtokos vagy haszonbérelő az ennek megakadályozására alkalmas intézkedések elmulasztásával előmozdítja“.

Az 1883 : XX. t.-c. 8. §-a szerint: „*Ragadozó* vagy *kártékony állatok* által tett károk, mivel ezen vadak a föld birtokosa által bármikor elpusztíthatók, meg nem téríttetnek“.

A 13. § második bekezdése a *vaddisznók* nagyobb károkozása esetében alkalmazható védekezésről, neve-

zetesen hivatalos vadászat tartásáról rendelkezik a nélkül, hogy az okozott kár megtérítését kötelezővé tenné.

Az *apróvad* károsításaira vonatkozóan vadászati törvényünk nem rendelkezik, nyilvánvalóan azért, mert azokat jelentékteleneknek tekinti.

Nem rendelkezik vadászati törvényünk a *nem tenyésztett* fővad által okozott károk megtérítéséről sem. Eppen ez a hiányosság az, ami miatt vadászati törvényünknek a vadkártérítést szabályozó rendelkezései sem a jogi követelményeknek, sem a gyakorlati élet követelményeinek nem felelnek meg, sőt a vadászatgazdasági érdekeknek kárára vannak.

A nem tenyésztett fővad által okozott károk megtérítésének mellőzését semmiféle jogi indok nem támogatja, mert mindaddig, amíg a földtulajdonosnak nem áll szabadságában a kártokozó fővadat saját területén elpusztítania, az okozott kár megtérítésére vonatkozó igényét sem lehet attól függővé tenni, hogy a kárt tenyésztett vagy nem tenyésztett fővad okozta-e. A nem tenyésztett fővad károsítása ellen a földtulajdonos ma teljesen védtelen, ami pedig jogilag súlyos kifogás alá esik.

Törvényünknek az a nem szerencsés rendelkezése, amely a tenyésztés feltételéhez fűzi a fővad által okozott kár megtérítésének követelését, gyakorlati alkalmazásában is sok bajt okoz. Egy-egy vadkárper rendszerint az egész vidék nyugalma megzavarja éppen annak a kutatása következtében, hogy a kártokozó fővadnak ki a „*vétkes*“ tenyésztője. A vadászterületek tulajdonosi valósággal tiltakoznak az ellen a „*vád*“ ellen, mintha ők a kártokozó fővadat gondoznák, ápolják, tenyésztenék vagy bármiképpen is törődnének a vad egészségi állapotával, fejlődésével vagy szaporításával. A vadkárperben a vad gondozása olyan megítélés alá kerül, akár a kútmérgezés. A vad gondozását, törvényünk rendelkezése miatt, a vadászterülettulajdonos kénytelen olyannak tekinteni, mint amitől tartózkodnia kell, illetőleg amit takargatnia kell, nehogy vadkárper esetében terhére rójják. Sőt, joggyakorlatukban a vadászati közigazgatás hatósági szervei is igyekeznek a vadtenyésztésre utalást mellőzni, nehogy ártsanak vele a vadászterülettulajdonosoknak. A törvény szóbanlévő rendelkezése következtében tehát olyan tarthatatlan helyzet alakult ki, amely lehetetlenné teszi, hogy a vad tenyésztése, gondozása és nemesítése tekintetében kifejlődjék az a kívánatos tevékenység, amelyet az általános vadászati közérdek megkövetel.

A vadkártérítés mai rendszere minden érdekelte egyaránt kedvezőtlen. A kárt szenvedett földtulajdonos kártérítési igényét csak költséges per útján érvé-

nyesítheti; a vadászterülettulajdonosok ugyancsak költséges perre vannak kényszerítve s vadállományuk fejlesztésében és gondozásában korlátozva vannak; a hatályos jogunkban meglévő megoldás a bíróságok munkáját nagy mértékben szaporítja s igen nehéz feladat elé is állítja a bíróságokat, mert rendszerint egymással homlokegyenest ellentétes szakértői vélemények alapján kell igazságot szolgáltatniok. A nehézség sohasem a károkozásnak vagy az okozott kár mennyiségének megállapításában van, hanem annak a kiderítésében, hogy a kártokozó fővad kinek a területén „tenyésztetik”, illetőleg kinek a területén részben olyan mértékű gondozásban, amely a tenyésztéssel egyenlő értékű. A mai vadkárperre jellemző, hogy sohasem fejeződik be elsőfokú ítélettel, hanem a fellebbevitelnek valamennyi igénybevehető útját megjárja; ebből nyilvánvalóan arra lehet következtetni, hogy a nozott ítélet nem kelt általános megnyugvást.

A vadkártérítésnek a tenyésztéssel való összekapcsolása helytelen elgondolás eredménye. A törvény a vadászterülettulajdonos valamely cselekményében kereste a jogalapot ahhoz, hogy a vad által okozott kár megtérítésére őt kötelezhesse. Erre a vad tenyésztésének cselekményét látta legmegfelelőbbnek, nyilvánvalóan úgy okoskodván, hogy aki a vadat tenyésztí, az elősegíti a vadállomány fennmaradását és elszaporodását, ennél fogva a vadkárokozásban őt „vétkesség” terheli. A törvény szellemében tehát a vad jólétével mitsem szabad törődni, sőt tétlenül kell nézni azt, ha a vad a téli zord időben a nagy hideg és az élelemhiány miatt legyöngül, betegen elpusztul, vagy a ragadozó vad áldozatául esik. A törvénynek ez a szelleme és iránya mind emberi érzésünkkel, mind a korszerű vadászatgazdaság törekvéseivel éles ellentétben vannak.

Ha helyesnek lehetne is elismerni a törvénynek azt a felfogását, hogy a vadkár megtérítésének kötelezettségéhez bizonyos „vétkes” cselekmény adja a jogalapot, a vad tenyésztésének vétkes cselekményként minősítése akkor sem lenne indokolt a következő okokból. Aki a vadat szükségidőben nem táplálja, inkább segíti elő a vadnak a mezőgazdasági területekre kiváltását, mint az, aki a vadról gondoskodik s ezzel a vadat a saját területéhez rögzíti. Ha a vad gondozása általában „vétkességnek” minősül, a vad tenyésztőjével egyformán vétkes minden más birtokos is, aki a vad létfenntartását nem céltudatos tenyésztési szándékkal ugyan, de gazdálkodási ténykedésével előmozdítja, például: erdejében tisztásokat tart fenn vagy vágásterületeket létesít, erdejében olyan fafajokat tenyészt, amelyek a vadnak télvíz idején is élelmet adnak, az erdejébe tartozó egyéb területét mezőgazdaságilag műveli, vágásaiban magtermő fákat hagy.

A vad tenyésztésének megnehezítése, sőt lehetetlenné tétele a mai korban, amikor a vadászatgazdaság évről-évre gyarapodó, igen tekintélyes nemzeti jövedelmet eredményez, közgazdaságilag súlyosan káros, s ezért a mai vadászati törvényünk 7. §-ában foglalt rendelkezést jövő vadászati jogunkból ki kell vetni.

B) *A vadkártérítés új irányelvei.*

Vadászati törvényünk 8. §-a szerint: „*A ragadozó vagy kártékony állatok által tett károk, mivel ezen vadak a föld birtokosa által bármikor elpusztíthatók, meg nem téríttetnek*“. Ez a rendelkezés foglalja magában azt az általános szabályt, amely a jogi követelményeknek minden tekintetben megfelel s így a vadkártérítés új szabályozásának vezérelveként fogadható el, nevezetesen, hogy: *a föld birtokosa jogosan kívánhat kártérítést olyan vad károsításáért, amelyet nincs jogában elpusztítani.*

A gyakorlatban ez az elv természetesen csak az észszerűség határai között alkalmazható, mert nem lenne a gyakorlati élet számára kívánatos egészen lényegtelen kártételekre, pl. az apróvad kártételeire is kártérítési igényt megállapítani. Ez ellen jogi szempontból sem merülhet fel aggály, mert a vad kis kártételei a vadászati jog értékében bőséges fedezetet találnak.

A vadkártérítésre az előbbi vezérelv alapján két szabályt kell felállítani:

1. a földtulajdonos vadászterületnek nem minősített területén okozott vadkárért kártérítést nem követelhet, de jogában van a kártokozó vadat a természetvédelmi törvény alapján védett vad kivételével, bármikor elpusztítani, attól a vadtól eltekintve, amely veszély élől menekülve kerül a területére (III. fejezet 4. számú eset);

2. a földtulajdonos vadászterületnek minősített területen — ha vadászásra joga nincs, — a kártokozó vadat el nem pusztíthatja, de az okozott vadkárért, az egészen lényegtelenről eltekintve, kártérítést kívánhat.

Ezek a szabályok az eddigiekkel szemben két módosítást tartalmaznak. Az egyik az, hogy csak *vadászterületnek nem minősített* területre vonatkozóan adják meg a földtulajdonosnak a jogot a kártokozó vad elpusztítására. Ezt a módosítást a vadászati jog védelme követeli, mert sértetlenül kell érvényesítenünk azt az elvet, hogy *vadászterületen bármiféle vadászható vad elejtése vagy elfogása csak a vadászati jog alapján lehetséges.*

A másik módosítás az, hogy a földtulajdonos *vadászterületnek nem minősített ingatlanán* nemcsak a ragadozó és kártékony vadat pusztíthatja el, hanem minden más kártokozó vadat is. A fent említett vezér-

elv ezáltal a módosítás által jut teljesen érvényre. A vadászati érdeket ez a módosítás nem sérti, mert mi helyt a szabály alkalmazása valamely területre nézve vadászati szempontból károsnak mutatkoznék, a területnek vadászterületté minősítésével a bekövetkező hátrányt megelőzhetjük. De nem aggasztó ez a kiterjesztés azért sem, mert az az apróvad, amelyet ilyen módon elpusztíthatnak, nem nagyszámú, fővadnak ilyen módon elpusztítására pedig csak igen szórványosan merülhet fel eset.

Visszaélések megelőzése végett kívánatos e szabályokat olyan rendelkezéssel is kiegészíteni, amely vadászterület határain húzódó kerítéseken vadesalagató, vadterelő és vadfogó berendezés alkalmazását tiltja.

A 2. pont alatt említett szabálynál meg kell határozni azokat a vadfajokat, amelyeknek károsításai jelentékenyek s amelyek kártérítés követelésére alapot adnak. Ezt a kérdést rendkívüli fontosságánál fogva szakértői bizottságnak kell az új törvény megalkotása során beható vizsgálat alá vennie. Nézetem szerint a német vadászati törvény rendelkezését lehetne ebben a kérdésben követnünk, amely szerint a esülkös vad (bölény, jávorszarvas, szarvas, dämvas, sikaszarvas, vadkecske, muflón, öz, zerge és vaddisznó) károsítása esetében lehet kártérítési igényt támasztani. Megfontolandó lenne azonban, hogy indokolt-e az özvadat is a jelentékeny kártokozó vadfajok közé sorolni s nem lenne-e indokolt a kártérítési igényt az apróvad néhány fájának, pl. az üregi nyulnak, fácánnak stb. károsítása eseteire is kiterjeszteni.

Az eddigiekben azt a kérdést tisztáztuk, hogy milyen területeken és milyen vadfajok által okozott károkért lehet kártérítési igényt támasztani. Vizsgálunk kell azonban még azt a kérdést is, hogy *a vad által okozott kárért kit kell felelőssé tenni*. Fennebb már részletesen ismertettem, hogy mennyi nehézséget és bajt okoz gazdasági életünkben, hogy vadászati törvényünk értelmében vadkár esetében a vad tenyésztőjét kell kutatni és felelőssé tenni. Eddigi tapasztalataink tehát ellentmondanak annak, hogy jövőben is ezt az utat kövessük. Egészen más irányban kell a megoldást keresnünk.

A szabadon élő vad mindig nagyobb körzet területén él, tenyészik, értvén tenyészás alatt a vad valamennyi életnyilvánulását, vagyis táplálkozását, párosodását, szaporodását, kóborlását és pihenését együttesen. A vad tehát ennek a körzetnek, éléskörzetének a vadja, amiből jogszerűen következik, hogy a körzet vadja által okozott károkért — ha a kár megtérítését a törvény rendelkezése szerint követelni lehet, — a körzet összes vadászterület-tulajdonosai egyetemlegesen felelősek. A kártérítési felelősség szempontjából teljesen közömbös, hogy a vadat az eddigi bírói gyakorlat sze-

rinti értelemben tenyésztik-e, hogy a terület tenyésztésre alkalmas-e vagy nem, s hogy a vadat a vadászatra jogosult milyen mértékben apasztja. Felelős a körzetben érdekelt valamennyi földtulajdonos, aki a vad életfenntartásához a körzetbe eső ingatlana által hozzájárul. A vad átváltását tökéletesen megakadályozó kerítéssel elzárt terület tulajdonosa természetesen csak a bekerített területen előforduló vadkárért felelős.

A kártérítési felelősség ilyen értelmezése mellett egyáltalában nincs szükség annak a kutatására, hogy a vadat hol és milyen mértékben tenyésztik, ki lehet tehát küszöbölni mai vadkártérítési rendszerünknek egyik legnagyobb nehézségét.

A vadkártérítésnek e vezérelvek alapján való szabályozása keretében a törvénynek meg kell határoznia azt is, hogy *milyen gazdasági művelés alatt álló területeken okozott vadkárokért* kell a károsult földtulajdonost kártalanítani, továbbá, hogy azoknak a területeknek a tulajdonosai, amelyeken a vadkárok gyakoriak, mennyiben jogosultak vagy mennyiben kötelezhetők bekerítéssel, riasztással, riasztó készülékek alkalmazásával vagy más alkalmas módon a vadkár megelőzésére vagy apasztására.

C) *Javaslat a vadkártérítési eljárás egyszerűsítésére.*

Ha egy vidéket a kártokozó fővad járásának és életmódjának figyelembevételével körzetekre, ú. n. fővadkár-körzetekre osztanánk fel és kimondanánk, hogy a körzetben előforduló vadkárokat a körzetbe eső fővadasterületek vadászatra jogosítottjai területük nagyságának arányában közösen térítik meg, a vadkártérítés kérdését mindkét fél szempontjából méltányosnak tekinthető módon megoldhatnók. A vadkárokat ilyen esetben nem évről-évre kellene megállapítani, hanem csak időszakonként, pl. 5—10 évenként, amikor is a megtérítendő kárt több év tapasztalati adatainak az átlaga adná.

A fővadkár-körzetek, valamint az átlagos vadkárok megállapításának előmunkálatait vármegyénként vagy járásonként alakított bizottságok végeznék, s e bizottságok javaslata alapján a vadászati közigazgatási hatóság állapítaná meg a vadkár-körzeteket, továbbá a kárfizetésre kötelezett vadászterület-tulajdonosoknak és a kártérítést igénylő földtulajdonosoknak névjegyzékét, kivetnék az évenként fizetendő vadkár-térítési összeget, amelyet a kártérítésre kötelezettek a *vadkár-alapba* fizetnének be, a kártérítést igénylőket pedig az alap elégítené ki.

Ez a vázlatosan ismertetett rendszer kétségtelenül igazságosabb lenne a mainál, mert minden jogos ér-

dek méltányos kielégítést nyerne benne, a gyakorlati élet céljaira azonban már kevésbé lenne megfelelő, mert költséges adminisztrációt kíván.

Tökéletesebb rendszert kell keresnünk, amelyben fővadászterületek alakítására ne legyen szükség. Ezt legegyszerűbben úgy valósíthatjuk meg, ha az ország egész területét *egyetlenegy* fővadászterületnek tekintjük s a fent említett elvi alapon kimondjuk, hogy az ország egész területén előforduló és a törvény értelmében megtérítendő fővadászterületeket az összes fővadászterületen vadászatra jogosultak — a kellően körülzárt vadaskertek tulajdonosainak kivételével — vadászterületük nagyságának arányában közösen kötelesek megtéríteni. Minthogy a kártérítést igénylők és a kártérítésre kötelezettek között a javasolt megoldás esetében közvetlen érintkezés nem lehetséges, a kártérítéssel kapcsolatos összes adminisztrációs munkát az államnak kell elvégeznie. Az eljárás főbb vonásokban a következő lenne:

1. Községhatáronkint megállapítatnak azok a mezőgazdasági területek, amelyeken a fővad tapasztalat szerint évről-évre kárt tesz; megállapítatják a területek nagysága és az évi kár összege, több év átlagában számítva.

2. Összeírtnak azok a vadászterületek, amelyeken fővad tenyészik, vagy — ha átmenetileg is — fővad tartózkodni szokott, vagyis mindazok, amelyek után a vadászatra jogosítottak a *vadkár-alapba* járulékot lesznek kötelesek fizetni.

3. Az 1. alatti adatokból megállapítandó, hogy az ország egész területén együttvéve hány kataszteri hold területen van fővadászterület s az együttesen átlag mekkora összegre értékelhető. Ha az egész fővadászterületet a kárt szenvedett területek holdszámával elosztjuk, az eredmény adja azt az összeget, amelyet a kárt szenvedett földtulajdonosok évenként és holdankint vadkár-térítés fejében a vadkár-alapból igényelhetnek (*vadkártérítési átalány*.)

4. Ha az ország egész területére vonatkozó fővadászterület-összeghez hozzáadjuk a vadkártérítés körül felmerülő állami adminisztrációs költség összegét és az eredményt elosztjuk a fővadászterületek együttes holdszámával (2. pont), megkapjuk azt az összeget, amelyet a kártérítésre kötelezett vadászterület-tulajdonosok évenként és holdankint a vadászterületbe befizetni kötelesek (*vadkár-alap-járulék*).

5. Munka- és költségkímélés okából a vadkártérítési átalányösszegek a kártérítést igénylőknek nem készpénzben fizettetének ki, hanem *adóterovászként* adójukba számítatnának be.

Az 1—4. alatti feladatokat nem kellene évről-évre megismételni, hanem csak 5—10 évenként.

A fővad által károsított területeknek, valamint a fővadasterületeknek összeírását és az átlagos vadkár összegszerű megállapítását törvényhatóságokint, esetleg járásokint alakított *bizottságok* végeznék. Mindegyik bizottság állna a közigazgatási bizottság gazdasági albizottsági kiküldöttjének elnöklése alatt egy erdészeti és egy mezőgazdasági szakértőből, továbbá a vadászatközigazgatási hatóság által kijelölt két vadász-szakértőből.

A vadkáralapba fizetendő járuléknak és a vadkártérítési átalánynak évi és holdankinti átlagos egységételét *törvényhatóságokint* a földművelésügyi miniszter a pénzügyminiszterrel egyetértően az állami költségvetésben irányozná elő 5—10 évenkint. Ezzel mód adatnék, hogy a megállapításhoz a törvényhozás is hozzájáruljon.

A vadkáralap-járulékot a vadászat-közigazgatási hatóság vetné ki. határozata ellen a közigazgatási bírósághoz panasznak lenne helye.

Azokban a községekben, ahol a mezőgazdasági területek között az átlagos vadkár mennyisége tekintetében lényegesebb eltérések vannak, mert pl. az erdőhöz közelebb fekvők károsításnak jobban vannak kitéve, mint a távolabb fekvők, a területeket az átlagos vadkár mennyiség szerint 2—3 osztályba kell sorozni és mindegyik osztály részére más-más összegben kell a vadkártérítési átalányt (3. pont) megállapítani.

A vadkártérítés itt javasolt új rendszerének előnyei a következőkben foglalhatók össze:

Minden földtulajdonos, akinek földjén a fővad kárt tesz, évről-évre biztosan megkapja azt a kártérítési összeget, amelyben kára feltétlenül megtérül anélkül, hogy költséges és hosszadalmas pert kellene érte folytatnia. A vadkárért felelős vadásztulajdonosnak nem kell többé takargatnia vadgondozó tevékenységét; a vadállomány gondozása és fejlesztése érdekében megteheti mindazt, amit érdeke megkíván; költséges perektől megszabadul. Igaz ugyan, hogy állandóan vadkáralap-járulékot kell fizetnie, ámde kártérítési kötelezettsége bármilyen más kártérítési rendszerben is állandóan fennáll.

A vadkárpererek megszűnésével a bíróságok munkája lényegesen apad. Az államnak a vadkártérítéssel kapcsolatos adminisztrációs munkája kiadást nem jelent, mert a költségek a kivetett vadkáralap-járulékokban megtérülnek. Nyereség az állam számára, hogy a befizetett járulékokat adólerovásként elszámolhatja, hogy a bíróságok tehermentesítettnek és hogy az új rendszer mellett meginduló élénkebb vadgondozási tevékenység a vadászati jövedelmeket gyarapíthatja s ezáltal az adóbevétel is növekszik.

A javasolt rendszer a vadászati közérdeköt nagy-

mértékben szolgálja, mert lehetővé teszi, hogy a vadászterület-tulajdonosok az okszerű vadtenyésztés és vadgondozás terén erőteljesebb tevékenységet fejtheszenek ki és mert jogalapot ad arra, hogy a vadállomány zavartalan, nyugodt tenyésztését külön törvényi rendelkezésekkel is biztosíthassuk.

Javaslatomban csak a fővadkárokra terjeszkedtem ki, mert ezek a jelentékenyek és mert a ma érvényben lévő törvény szerint csak fővadkár esetében lehet kártérítési igényt támasztani. Az eljárás azonban megfelelően alkalmazható az apróvad által okozott kár esetére is, ha törvényi rendelkezés a kártérítési igényt az ilyen károkra is kiterjeszti.

VI. Vadászati üzemtervek.

A vadászatgazdaságok állami felügyelete.

Vadászati biztosok (vadőrök) alkalmazása.

A vadászatgazdaságnak évről-évre növekedő jelentősége folytán ma már nélkülözhetetlenül szükség van arra, hogy a vadállomány gondozására, minőségi fejlődésére és nemesítésére gondot fordítsunk s általában a vadászatgazdaságot tervszerűen kezeljük. Ennek célszerű megvalósítását csak azzal biztosíthatjuk, ha minden vadászterületre nézve *vadászati üzemterv* összeállítását követeljük meg, amely a meglévő viszonyok ismertetése mellett megállapítaná tízévenkint a vadászás részletes tervét és mindazokat a tennivalókat, amelyek a vad tenyésztése, gondozása és óvása céljából szükségesek.

A vadászati üzemtervet a vadászatra jogosított készítené el és hatósági jóváhagyásra is köteles lenne bemutatni.

Az üzemterv ismertetné a vadászterületet (telek-könyvi és földrajzi adatok, területnagyság, természeti viszonyok, gazdasági művelés, vízellátási viszonyok), a vadállományt (faj, létszám, minőség, egészségi állapot); meghatározná a tenyésztendő vadfajokat és azoknak fajonként fenntartandó létszámát, továbbá a vadászás (lelövés) tervét és a vad gondozására szükséges tennivalókat; nyilvántartást tartalmazna a vadászat eredményeinek feljegyzésére és a vadászterület térképével is fel volna szerelve. Az üzemterv tízévenkint megújítatnék.

Üzemterv felállítása minden vadászatgazdaságban hasznos, mert megkönnyíti a vadászatgazdaság kezelését és hatósági ellenőrzését, úgyszintén a vadászterület haszonbérbeadását; ezenfelül sok nézeteltérést és vitát előz meg mind a vadászatra jogosított és a hatóság között, mind pedig a földtulajdonos és a vadászati jog haszonbérelője között.

Az a sokféle követelmény, amelyet az államhata-

lomnak a vadászatgazdaságok irányában a jövőben támasztania kell, szükségszerűen a vadászatgazdaságok fokozottabb felügyeletét is maga után fogja vonni. Ezért a törvénynek az állami felügyelet megfelelő ellátásáról is gondoskodnia kell. Legcélszerűbbnek látszik a felügyelet ellátásával vármegyénként egy-egy szakképzett *vadászmestert* megbízni, aki egyúttal az elsőfokú vadászatrendészeti hatóság előadója is lenne. A vadászmester hivatala a szükséghez képest idővel vadászati felügyelőséggé fejleszthető ki.

Kötelezővé kell tennie a törvénynek azt is, hogy mindazok a vadászatgazdaságok, amelyek meghatározott területnagyságot érnek, a vadállomány gondozásának és óvásának ellátására, valamint a vadászati érdekek közvetlen védelmének ellátására *vadászati biztosokat* (mostani elnevezésük szerint: vadőröket) alkalmazzanak. Az ilyen szolgálatra alkalmazottaktól meg kell követelni, hogy a mai vadőrökéhez hasonló szakvizsga letételével a szükséges vadászati ismereteket elsajátítsák. Elnevezésükre helyesebb a „vadászati biztos“ megjelölés, mert a „vadőr“ elnevezés feladatkörüknek csak egyik részét jelöli meg.

VII. A vadászati büntető rendelkezések.

Az új vadászati törvénynek igen fontos feladata, hogy az általános büntetőjog korszerű irányvonalát követve, a vadászati büntetőjog teljes rendszerét kiépítse. Az új rendszerben a rendszertő cselekményeket büntetőjogi vonatkozásban az alábbi két csoportra indokolt elkülöníteni.

Első csoport. Vadászatrendészeti áthágások.

Idetartozik minden olyan cselekmény és mulasztás, amelyet a vadászatra jogosított vagy a vele egyenlő elbírálás alá eső más személy azáltal követ el, hogy a vadászatrendészeti hatóságnak az ő vadászterületére, illetőleg vadászatgazdaságára vonatkozó rendelkezését meg nem tartja, pl. a vadászati üzemtervet nem mutatja be, a vadállományt nem apasztja a megszabott mértékre, a vadállomány gondozását elmulasztja, vagy a kötelező személyzetet nem alkalmazza.

A VI. fejezetben rámutattam arra, hogy a hatóságnak a vadászatgazdaságok irányában a vadállomány gondozása, tenyésztése és nemesítése tekintetében a jövőben többféle követelményt kell támasztania. A törvénynek tehát arról is kell gondoskodnia, hogy a hatóság a vadászatra jogosultat szükség esetén bírsággal is rákényszeríthesse a hatósági rendelkezés megtartására. Viszont nem lenne okszerű és igazságos az ilyen rendelkezés megsértését vadászati kihágásnak minősíteni, mert egyfelől még a legenyhébb marasztaló

ítélet is — erkölcsi kihatása miatt — túlságosan súlyos lenne; másfelől, mert az a különbség, amely az ilyen cselekmény és az idegenek által elkövetett jellegzetes vadászati kihágás között fennáll, kell hogy a büntetőjogi minősítésben is érvényesüljön.

Ha a vadászatra jogosított saját vadászterületén *általános érvényű* vadászatrendészeti szabály ellen vét, pl. tilalmi időben vagy védett vadra vadászik, tiltott vadászati eszközt (pl. fényoszórót) használ, vagy sörétlövéllyel ejti el azt a vadat, amelyre a törvény esetleg csak golyólövést enged meg stb., az ilyen cselekmény nem vadászatrendészeti *áthágás*, hanem *kihágás*, mert az általános vadászati rendbe ütköző ilyen cselekmény minősítésére teljesen közömbös, hogy a cselekményt saját vagy idegen vadászterületen követik-e el.

A vadászatrendészeti áthágások elbírálása nem a rendőri büntetőbíróóságok, hanem a vadászatrendészeti hatóságok hatáskörébe tartoznék. Az áthágás büntetése elzárásra át nem változtatható, rendbírásjellegű pénzbírság lenne, amelynek kiszabható legalacsonyabb és legmagasabb határösszegét a törvény határozná meg. Az eljárásra az 1935:IV. törvénycikkben az erdőrendészeti áthágásokra megszabott eljárási szabályokhoz hasonló szabályok állapíttatnának meg.

A vadászatrendészeti áthágás ügyében hozott marasztaló határozat nemcsak a bírság kiszabására terjeszkednék ki, hanem egyúttal határidőt is szabna arra, hogy az elmarasztalt az áthágásnak minősített mulasztását pótolja, illetőleg a törvényellenes cselekmény vagy mulasztás hátrányos következményeit megszüntesse vagy megelőzze. Ezzel a legfőbb cél megvalósítása: a hatósági rendelkezés teljesítése megfelelően biztosítva lenne.

Második csoport. Vadászati kihágások.

Idesorozandó, — amennyiben súlyosabb beszámítás alá nem esik, — általános vadászatrendészeti jogszabályba ütköző minden cselekmény, amelyet akár vadászatra nem jogosított követ el, akár vadászatra jogosított saját vadászterületén követ el.

Vadászati kihágás esetében az eljárásra és a büntetésre nézve az általános kihágási szabályok alkalmazandók. Az eljáró rendőri büntetőbíróóság a kihágással okozott kár megtérítése kérdésében is dönt, kivéve, ha a kártérítési követelés tisztázása bővebb bizonyítást tenne szükségessé, vagy az eljárást más okból jelentékenyen késleltetné. A kárösszeg megállapítását azzal lehetne egyszerűbbé és gyorsabbá tenni, ha a törvény *hatósági árszabályzat* alkotását rendelné el, amelyben a vadászati hatóság a gazdasági felügyelőségnek, az erdőfelügyelőségnek és a vadászatra jogosítottaknak meghallgatásával megállapítaná háromévenként minden törvényhatóságra külön a tróféáknak, az elejtett

vadnak és a vadászati üzemjog körébe tartozó egyéb tárgyakkal (vetett agancs, tojás stb.), az árát, valamint a vadállomány minősége szerint osztályozott különböző vadászterületekre vonatkozóan az egy napi vadászási jog értékét is, aminek megtérítését a sértett vadászatra jogosított szintén igényelheti.

A vadászati büntetőjog szabályozásánál a törvénynek különös figyelmet kell fordítani a *vadorzás elleni védekezés kérdésére*. A vadorzások száma ugyanis minden évben igen jelentékeny és még mindig gyakori az olyan súlyos eset, amikor a vadorzó és a kötelességét teljesítő vadőr között fegyveres küzdelemre kerül sor. Mindez arra mutat, hogy a vadorzás elleni védekezésünk nem eléggé hatásos. Az új törvénynek ezen mindenestre változtatnia kell nemcsak a vadászatvédelem érdekében, de azért is, mert a vadorzás éppen azoknál a körülményeknél fogva, amelyek az ilyen cselekménynél mindenkor megvannak, rendszerint súlyosabb büncselekmény elkövetésére nyújt alkalmat.

A vadorzás megfékezésének célja felé a törvénynek két úton kell törekednie. Elsősorban a vadorzás büntetőjogi minősítésének új elvi alapra helyezésével a vadorzás megtorlását kell súlyosbítani, másfelől a vadászati őrzőszolgálatot ellátó vadőrök fegyverhasználati jogának szabályozásával lehetővé kell tennie, hogy a vadőrök a vadorzók ellen a mostani helyzetenél nagyobb erővel és eredményesebben léphessenek fel.

E fejtegetéseimben — a vadászkozáselelményben általános értelmezéshez igazodva — a vadorzás fogalmi meghatározása alá veszem nemcsak a lőfegyverrel végrehajtott jogosulatlan vadászt, hanem a jogtalan vadfogást, madarászt, tojás- és agancsszedést is, mint-hogy ezek a műveletek is a vadászati üzemjog tárgy-köréhez tartoznak.

A vadorzás büntetőjogi minősítésénél a III. fejezetben javasolt elvi alaphoz kell kiindulni, nevezetesen, hogy a természeti szabadságában élő vad elejtéséig, elfogásáig, vagy oly mértékű megsebesüléséig, amelynek következtében elmenekülni nem tud; uratlan; elejtése, elfogása vagy az említett mértékű megsebesülése pillanatában azonban a vadászatra jogosított (a földtulajdonos) tulajdonává lesz. A vadorzó tehát pusztán a jogosulatlan vadászással még nem követ el lopást vagy lopási kísérletet; ilyen vétségbe csak akkor esik, ha az elejtett, elfogott vagy megsebesült vadat a vadászterületről elviszi, vagy elvitelét megkísérli. Ehhez képest:

1. az, aki jogosulatlanul vadászik a nélkül, hogy az elejtett, elfogott vagy megsebzett vadat elvinné, vagy elvitelét megkísérelné: *vadászati kihágást* követ el;

2. az, aki jogosulatlanul vadászik és az elejtett, elfogott vagy megsebzett vadat elviszi, vagy elvitelét megkísérli: *vadászati kihágáson felül lopást* is elkövet.

A vadorzót minden esetben a jogtalan vadászással okozott károkért is felelőssé kell tenni. A kár megállapításánál figyelembe kell venni, hogy *a vadorzó a jogtalan vadászással még abban az esetben is kárt okoz, ha vadat nem ejt el.* A vadászással zavart vad a szomszédos területekre átvált, a vadlétszám tehát a vadorzás területén rövidebb-hosszabb időre csökken; esetleg a vad megsebesül, a megsebzett vad pedig elpusztulhat, vagy nyomorékká, betegessé lesz és mint ilyen, könnyebben esik a ragadozó vad prédájául, vagy fejlődésében visszamarad, vagy tenyésztési szerepének betöltésére alkalmatlanná lesz stb. Ezek a károk mindenkor előállnak, bár külön-külön csak a legritkább esetben mutathatók ki és rendszerint nem is bizonyíthatók. Az ilyen ki nem mutatható károkért együttes kártérítést kellene megállapítani, legcélszerűbben olyan összegben, amennyiért *egy napra szóló vadászási jogot* értékesíteni lehet. Hasonlóan térítteti meg pl. az erdő-törvény a jogtalan legeltetéssel okozott kárt. A kártérítésnek ez a módja azért sem kifogásolható, mert ha a vadászatra jogosított a vadászás jogának egy-egy alkalomra való átengedéséért díjat szedhet, kell, hogy ezt a díjat kártérítésként attól is megkapja, aki engedélye nélkül, jogtalanul vadászik.

A jogtalan vadászással okozott károkkal kapcsolatosan felvethető az a kérdés, hogy a vadorzással érintett területen a vadászatra jogosított követelhet-e kártérítést azért, mert vadászterületén a vadorzó *vadat megsebzett.* A kártérítés követelésének jogossága ugyanis vitássá tehető azon az alapon, hogy a vadászott és megsebzett vad: uratlan s uratlanságát a megsebzés által sem vesztette el, mert elmenekülésre megsebesülése következtében sem vált képtelenné. A kérdés a következő értelemben dönthető el. Nem lehet vitás, hogy a megsebzett vad teljes éléskörzetébe eső vadászterületeken a vadászatra jogosítottak összessége — a megsebzésnek az előbbi bekezdésben említett káros kihatásai miatt — a vad megsebzése által kárt szenved s ezért a vadorzótól *nem tulajdonjoga, hanem vadászati joga alapján* kártérítést igényelhet. Minthogy azonban a gyakorlatban a kártérítési eljárás igen nehézkessé válnék, ha a megsebzett vad éléskörzetében érdekelt vadászatra jogosítottaknak mindenkor együttesen kellene kártérítési igénnyel fellépniök, a törvény az eljárást lényegesen egyszerűsítheti, ha úgy rendelkezik, hogy kártérítési igénnyel mindig az a vadászatra jogosított lép fel, akinek vadászterületén a vadorzás történt. Ez az eljárás az érdekelt vadászatra jogosítottak egyikére sem hátrányos, mert a „ma nekem, holnap neked“ lehetőségében az esélyek kiegyenlítődnek.

Biztosítania kell a törvénynek a vadászatra jogosí-

tott számára a vadorzással elejtett vagy elfogott vad *visszakövetelési jogát* is, mert gyakori az az eset, hogy az elejtett vad trófeája ritkasága miatt pénzben ki nem fejezhető s pénzzel ki nem egyenlíthető értéket képvisel; pl. egy kapitális szarvasbikának ritkaságszámba menő agancsa, ritkán előforduló vad (medve, farkas, hiúz, nyuszt, ritka ragadozó madár stb.) trófeája; az élve elfogott vad pedig ritkasága vagy tenyésztési szempontból vett különleges alkalmassága miatt lehet igen beces. A visszakövetelési jogot azért is indokolt biztosítani, mert nem ritka eset, hogy a vadorzót a trófeakeresés szenvedélye uralja olyannyira, hogy egy ritka trófea megszerzéséért a törvényes megtorlás minden kockázatát vállalja. Az ilyen szenvedélytől áthatott vadorzóval szemben a megtorlás egyik igen hatásos módja az is, ha őt a megszerzett trófea visszaszolgáltatására kényszerítjük.

A vadorzás elleni védekezésnek hatályossá tétele érdekében nélkülözhetetlenül szükséges, hogy az új vadászati törvény *a vadőrök fegyverhasználati jogának szabályozására* is kiterjesszék.

A vadászati őrzőszolgálat ellátására a törvény értelmében alkalmazott és hatósági esküt tett vadőrök a büntetőtörvénykönyv szerint *hatósági közegek*; fegyverhasználati joguk általánosan nincsen szabályozva, azoknak a személyeknek a fegyverhasználati jogát azonban, akik *mint erdőőrök* vannak alkalmazva és a vadászati őrzőszolgálatot rendes szolgálatukból folyóan látják el, a földművelésügyi miniszternek a belügyminiszterrel egyetértően az 1894: XII. törvénycikk 92. §-a alapján kiadott 72.086/1895. F. M. számú utasítása („Az erdőőrök fegyverviselési, fegyverhasználati és fegyelmi szabályai”) szabályozza. Az utasítás a fegyverhasználat tekintetében a következőképpen rendelkezik:

„A szolgálatot teljesítő erdőőr az előírt fegyver használatára jogosítva van az ellen:

1. aki őt nyíltan vagy orvul, élete vagy testi épisége ellen irányult szándékkal megtámadja;

2. ha tetten ért, vagy alapos gyanúval terhelt egyén felfegyverkezve lévén, az előzetes felszólítás dacára magát önként meg nem adja s illetve a nála lévő fegyvert vagy más életveszélyt okozható eszközt a felhívás után el nem dobja, vagy esetleg védett helyzetéből előjönni vonakodik;

3. aki figyelmeztető utasításainak, őt szolgálata teljesítésében meggátlandó, tettelesen ellenszegül;

4. aki, mint többször büntetett kárttevő, előzetes felhívásra az erdőből eltávozni nem akar s az erdőből való kivezetés ellen tettelesen ellenszegül;

a fegyverhasználat joga azonban feltétlenül megszűnik mindazon esetekben, midőn a kárttevő a netalán megkísérlett ellenállás vagy támadás után magát megadja — vagy megfutamodik;

általában azokban az esetekben is, midőn a fegyverhez nyúlás feltételeinek egyike vagy másika fennforog, az erdőőr fegyverét csak azután használhatja, miután minden enyhébb eszközök alkalmazása eredménytelen maradt s még akkor is a legnagyobb kímélettel és csak oly mérvig, amely a támadás visszaverésére vagy az ellenállás legyőzésére elkerülhetetlenül szükséges. A fegyver tehát mindenkor óvatosan használandó, különös figyelemmel arra, hogy az ember élete lehetőleg kíméltesék s szükségtelenül veszélynek ki ne tétessék. Ehhez képest és amennyiben azt a viszonyok megengedik, előbb a kevésbé veszélyes fegyver (szurony) használandó, mire nézve határozó befolyással bír még az is, vajjon az ellenszegülő szintén fegyverrel és pedig milyennel, vagy milynemű testi sértést okozható eszközzel van ellátva.“

Ez a szabályozás — attól a hiányosságától eltekintve, hogy nem terjed ki a vadászati őrzőszolgálatot ellátó vadőrökre is — a gyakorlati élet követelményeinek általában megfelelne, mert kellően biztosítja, hogy az erdőőr vadászatőrzői szolgálatából folyó kötelességét a vadorzónak támadó magatartása és ellenszegülése esetében is teljesíthessé és mert azért, hogy a fegyverhasználati jogot csak az elkerülhetetlen szükség esetére adja meg, a könnyelmű fegyverhasználat lehetőségét kizárja. Sajnos azonban, hogy a gyakorlatban ez a szabályozás nem érvényesülhet, mert a bírói gyakorlat a vadőr fegyverhasználatában a fegyverhasználat szükségét — még akkor is, ha a vadőr mint felesketett erdőőr a fenti fegyverhasználati utasítás hatálya alá esik, — nem a szabályok alapján mérlegeli, hanem mindenkor csak a jogos védelem szempontjából s ehhez képest az önvédelem jogosságának perrendszerű teljes bizonyítását követeli meg.

A fegyverhasználati jog tehát ezidőszerint lényegében szabályozatlan. Ez a szabályozatlanság pedig a vadórt szolgálatának a legnagyobb körültekintéssel és lelkiismeretességgel teljesítése mellett is a legtöbb esetben súlyos helyzetek elé állítja.

Ha a vadőr, akinek kerülete rendszerint lakott helytől távolfekvő erdőtestre vagy más területre terjed ki, valakit vadászáson ér, *köteles* az illetőt megállítani, igazoltatni és ha jogosulatlan vadászás esete áll fenn, vadászfegyverét elvenni, személyazonosságának megállapítása végett pedig a legközelebbi községi elöljáróságra bekísérni. Az igazoltatás során azonban a vadorzó gyakran ellenszegül, sőt támadó-

lag lép fel; amikor is a vadórnek, *hogy szolgálati kötelességét teljesíthesse*, az ellenszegülést meg kell törnie és a vadorzót le kell fegyvereznie. A vadór ilyen erélyes fellépésének eredményeként azután többféle eset állhat elő:

1. a vadór az ellenállást megtöri és a vadorzót lefegyverezve, bekíséri, haláleset vagy sebesülés nincs;

2. a vadorzó felülkerekedik, a küzdelem a vadór súlyos sebesülésével vagy halálával végződik;

3. a vadór a vadorzó ellenszegülését megtöri, de a vadorzó megsebesül vagy meghal.

Az 1. alatti kedvező eset, sajnos, igen ritkán következik be.

A 2. esetben a lefolyt küzdelem rendszerint nem kerül nyilvánosságra, mert a vadorzónak módja van tetteinek minden nyomát eltüntetni és a felelősségrevonástól szabadulni, hiszen a küzdelemnek tanuja nincs. Ha a súlyosan megsebesült vadór segítséget kap és felgyógyul, a vadorzó ellen a legtöbb esetben nem tud fellépni, mert nevét nem tudja és ha sikerülne is kinyomoznia, vádját a bíróság előtt nem tudná bizonyítani.

A 3. eset a vadórt rendkívül nehéz helyzetbe juttatja, mert a bíróság előtt kell cselekedetéért helytállania s bármennyire jogos is volt fegyverhasználata, azt tanuk hiányában igazolni nem tudja. Még súlyosabbá válik reá nézve az eset, ha több támadója volt, mert valamennyi egyértelműen ellene fog tanuszkodni.

Vadorzónak tettenérése esetében a vadór — a kifejtetteknek megfelelően — mindenképpen nehéz helyzet elé kerül. Ha a vadorzót futni engedi, esküjét és kötelességét szegi meg, ami miatt állását vesztheti. Ha kötelességszerűen fellép a vadorzó ellen, azonfelül, hogy életét és testi épségét kockáztatja, fegyverhasználat esetében annak van kitéve, hogy a bíróság — mivel a jogos védelem szükségét a vadór tanukkal igazolni nem tudja — büntetéssel sújtja. Ez a tarthatatlan helyzet évről-évre rendszeresen szedi a vadőrök közül a maga ártatlan áldozatait.

Hogy a fegyverhasználati jog mai szabályozatlansága az igazságszolgáltatásban milyen nehézségeket okoz és hogy a fegyverhasználat jogossága felett mennyire eltérők a különböző bíróságok megítélései, arra iskolapéldát mutat az a fegyverhasználati eset, amelyben éppen a közelmúltban hozott ítéletet a m. kir. Kúria. Két erdőőr szolgálatteljesítés közben fegyvert volt kénytelen használni két vadorzó ellen, akik fegyveres támadást intéztek ellenük. A fegyverhasználat az egyik vadorzó halálával járt. A törvényszék jogos védelem címén mindkét erdőőrt felmentette; az ítéletábla megváltoztatta a felmentő ítéle-

tet, mindkét erdőőrt bűnösnek mondta ki haláltokozó súlyos testi sértés vétségében és ezért három-három-hónapi fogházra ítélte őket. A marasztaló ítélet szerint:

„a helyes védekezés az lett volna, hogy *egy-egy fa mögött megbújva*, maradjanak és onnan adhattak volna le *riasztó* lövéseket, úgyhogy ezek emberéletben kárt ne tegyenek.“

Az alap, amelyre az ítéletábla ebben az indokolásban helyezkedik, teljesen helytelen, mert figyelmen kívül hagyja a vadőrök szolgálati kötelességét. A vadőrök ugyanis nem azért alkalmaztatnak, hogy: „*egy-egy fa mögött megbújva maradjanak*“ akkor, amikor a vadászterületen orvvadászok garázdálkodnak s amikor éppen az a kötelességük, hogy a vadorzást megakadályozzák és a vadorzókat lefegyverezve, bekisérjék. Ha az ítéletábla ítéleti indokolásában javasolt magatartás szabályul állíttatnék fel, kellően megszervezett és erőszakos eszközökkel fellépő vadorzás ellen védekezni nem lehetne.

Az említett indokolás ellen *maga a koronaügyész is állást foglalt* s tárgyilagos okfejtéssel indokolt állásfoglalása alapján a Kúria az ítéletábla ítéletét megsemmisítette és a törvényszék felmentő ítéletét helyezte hatályba. A koronaügyész a kérdéses büntető ügyben nagyon helyesen hívta fel a legmagasabb bíróság figyelmét arra, hogy:

„Ennek az ügynek a vádlottai felesketett örök, akiket minden bűnre hajlamos orvvadászok fegyveresen támadtak meg. Amikor az örök veszélyes helyzetükben nem bujtak el, hanem kötelességüket teljesítették, e miatt nem kerülhetnek hátrányosabb helyzetbe. Nem vitás, hogy az elhalt sértett fegyveresen támadt a vádlottakra, akik ennek elhárítására jogos önvédelmet gyakoroltak.“

Mint feltűnő jelenségre kell rámutatnom, hogy sem a bíróságok, sem az ügyészség nem hivatkoznak ennek az ügynek a tárgyalásánál „*az erdőőrök fegyverviselési, fegyverhasználati és fegyelmi szabályai*“ -t megállapító 72 086/1895. F. M. sz. utasításra, holott ez az utasítás az 1894:XII. t. c. 92. §-a alapján adatott ki, *rendelkezései tehát törvényes jogszabályt foglalnak magukban*. Az Utasításnak figyelmen kívül hagyása a vadászati közérdekre sérelmes, mert mellőzése esetében a fegyverhasználatot a bíróság csak az önvédelem jogossága szempontjából bírálhatja el, holott az Utasítás a fegyverhasználati jogot nem az önvédelem biztosítása végett szabályozza — amire különben nincs is szükség —, hanem arra a célra, hogy a törvényes rend fenntartását — ha szükséges — a vadorzó ellenszegülése esetében is biztosítani lehessen.

Régebben a m. kir. rendőrség fegyverhasználati joga sem volt kielégítően szabályozva, mert a fegyverhasználat jogosságára nézve megállapított összes szabályokat a rendőrségi szolgálat tekintetében is a „végső szükség” esetének fennforgása, mint vezérgondolat uralta. A bíróság pedig a „végső szükség” fogalmát mindenkor a legszűkebben értelmezte, ami azután a közbiztonsági szolgálat zavartalan ellátását veszélyeztette és elégtelenné vált a rendőrség tagjainak élete ellen intézett támadás sikeres elhárítására. Ennek a tarthatatlan helyzetnek a megszüntetése érdekében vált szükségessé azután a m. kir. rendőrség fegyverhasználati jogáról szóló 1932:XIII. törvénycikk megalkotása. Ez a törvény most már megfelelően határozza meg a fegyverhasználat eseteit és ki is szélesíti a fegyverhasználat körét azzal, hogy *támadás és ellenszegülés esetein felül fegyverhasználatot enged bizonyos esetekben a letartóztatások keresztülvételének érdekében is.*

E törvény javaslatának indoklása nyomatékosan mutat rá arra, hogy a: *„támadás elhárítása végett vagy az életet, testi épséget, személyes szabadságot veszélyeztető magatartás esetén”* a törvény szerint alkalmazható fegyverhasználat túlmegy a jogos védelem körén annyiban, hogy alkalmazásához nem szükségesek mindazok az előfeltételek, amelyekről a védelem jogossága függ; így nem nyerhet alkalmazást a fegyverhasználatnak ezt az esetét illetően a Btk. 79. §-ának értelmezéseképpen a bírói gyakorlatban kialakult az a körülmény, hogy bizonyos esetekben védekezés helyett menekülnie kell a megtámadottnak, ami a fegyverhasználat céljával homlokegyenest ellenkeznék és a közrend és a közbiztonság fenntartásában álló feladat teljesítését megfelelő esetben lehetetlenné tenné.

Kiemeli az indokolás azt is: *„hogy a rendőrnek nem csupán joga, de egyúttal kötelessége is a védekezés olyankor, amikor ennek törvényes feltételei megvannak, ideértve természetesen a végső célnak: a közbiztonság fenntartásának szükségességét is.”* Továbbá hangsúlyozza az indokolás, hogy: *„a szolgálatot jogszerűen teljesítő rendőrnek kötelessége a valóban szükséges törvényszerű eszközöket felhasználni abból a célból, hogy szolgálatának ellátását biztosítsa, s ha ezt támadás vagy ennek közvetlen veszélye esetén csak a fegyver használatával érheti el, nem csupán a maga személyének megvédéséről gondoskodik, hanem elsősorban az állam tekintélyének megóvása végett cselekszik.”*

A törvényjavaslati indoklásból mindezeket idéznem kellett, mert azokat a helyes elveket tartalmazzák, amelyeket valamennyi közbiztonsági közeg fegyverhasználati jogának szabályozásánál alapul kell venni.

A rendőrség fegyverhasználati jogát szabályozó törvény szellemében és alapelveinek megfelelően kell

szabályozni a vadőrök fegyverhasználati jogát is. Ez egyfelől azért indokolt, mert az erdőőrök fegyverhasználati jogát szabályozó utasítás a rendőrségi fegyverhasználati szabályokkal máris azonos elvi alapon áll, másfelől mert a vadőri szolgálat sem kevésbé veszélyes, sőt némely vonatkozásban a rendőri szolgálatnál jóval veszélyesebb. A vadőr szolgálatát mindenkor egymagában, lakott helytől és forgalomtól távolos területen látja el, segítségre tehát sohasem számíthat, mindenkor csak a maga erejére, ügyességére és éberségére támaszkodhatik. A vadász fel van fegyverezve, a vadőr tehát sohasem érezheti magát vele szemben erőbeli fölényben. A vadászás színhelye rendszerint erdő, ahol csak elvétve akad járókelő; ez a körülmény nagy mértékben bátorítja a vadászt, hogy ellenszegüljön, sőt hová támadólag lépjen fel, mert csaknem biztosan számíthat arra, hogy a vadőrrel folytatott küzdelmének tanuja nem lesz és hogy szükség esetében büntetnének minden nyomát eltüntetheti. Különösen veszélyes a vadőr szolgálatára azért is, mert orvtámadás veszélyének minden pillanatban ki van téve és mert megsebesülése esetében segítségre sem számíthat. Mindezek a körülmények nemcsak indokolttá, de feltétlenül szükségessé is teszik, hogy a vadőr fegyverhasználati joga a rendőrséggel azonos módon szabályoztassék.

A fegyverhasználati jog szabályozása keretében biztosítani kell annak a lehetőségét is, hogy megtörtént fegyverhasználat esetében a tényállás felvételénél a csendőri vagy a rendőri közegek mellett a vadőr felettes hatósága által kiküldött két- vagy háromtagú bizottság is résztvehessen; továbbá hogy az érdekelt vadőr vagy felettes hatósága a védelmet ellátó ügyvéd mellé vadászati szakértőt állíthasson, aki a védelem munkájában résztvesz és jogosult a bírósághoz különvéleményt is benyújtani, végül hogy a bíróság köteles legyen a fegyverhasználat jogossága kérdésében egyfelől a vadőr felettes hatóságának véleményét megszerzeni, másfelől vadászati szakértőt meghallgatni. A fegyverhasználat jogosságának elbírálása tekintetében szabálvul kellene kimondani, hogy abban az esetben, ha a vadőr felettes hatósága vizsgálata alapján a fegyverhasználat jogosságát megállapította, e megállapítással szemben a bíróság a jogosulatlan fegyverhasználatot csak akkor mondhatja ki, ha az a fennforgó körülményekre vonatkozó részletes adatokkal, így hitelt érdemlő tanúk vallomásával kétségtelenül bizonyította van.

A fegyverhasználati jognak a javasolt módon való szabályozása mind a vadászgatgazdasági közérdek, mind a vadőr személyi érdekei szempontjából megnyugtató lenne és a bíróságok ítélkező munkáját is lényegesen megkönnyítené.

